

MERDEKA

Nr 80 - oktober 2020

ÖSTTIMOR

Information

Östtimor satsar mot coronapandemin

Östtimor var det land i Stilla havs-regionen som satsade mest i förhållande till BNP (Bruttonationalprodukt) i arbetet mot coronapandemin och dess verkningar. Den största andelen av pengarna gick till socialt stöd enligt en australisk studie.

När det gäller områden som man satsade på så lade Östtimor omkring 4 % av det totala beloppet mot coronapandemin på åtgärder för direkt socialt stöd till familjer, näst högsta beloppet efter Vanuatu, som lade 72% av sina utgifter på socialt stöd.

Östtimor satsade 8,3 % av BNP om man räknar bort olja, två procent mer än landet med näst största satsningen, Tonga, som lade 6 % av BNP på olika åtgärder.

Analysen, av professorerna Stephen Howes och Sherman Surandiran, publicerades den 24 augusti 2020 i en blog av Australian National University:s Crawford School of Public Policy Development Center i Canberra.

Texten jämför data från åtskilliga länder i Stilla havs-regionen - Fiji, Papua Nya Guinea, Samoa, Salomonöarna, Tonga och Vanuatu samt Östtimor - och analyserar på vilket sätt länderna svarar på coronapandemin. För att göra detta, tittade de på procentandelen satsad på sex kategorier - hälsovård, socialt stöd, företagsstöd, matsäkerhet, infrastruktur och övriga utgifter - och vad dessa är i förhållande till BNP.

När det gäller dessa kategorier avsatte Östtimor omkring 43 % av de totala utgifterna för coronapandemin för direkt socialt stöd till familjer, näst största andel efter Vanuatu, som avsatte 72 % av de totala utgifterna för denna kategori.

I genomsnitt hade nettoutgifterna för socialt stöd högsta prioriteten i denna grupp av länder med omkring 22 % av de totala utgifterna i länderna, högre än 21 % för hälsovård, 13 % för företagsstöd, 9 % för matförsörjning och 4 % för infrastruktur.

Trots vissa begränsningar i tillgängliga data ger studien övriga utgifter, som omfattar utgifter för säkerhetsstyrkor, oförutsedda kostnader och fonder för sektorn, 31 % av de totala kostnaderna.

Ländernas utgifter för socialt stöd representerar 1 % av BNP, för hälsovårdsutgifter 0,5 % av BNP och för företagsstöd 0,4 %. I Östtimor utgjorde socialt stöd 3,5 % av BNP och övriga kategorier under 0,1 %. Sex av de sju länderna rapporterar utgifter för socialt stöd, företagsstöd och matsäkerhet och fem rapporterade utgifter för hälsovård medan bara två rapporterade satsningar på infrastruktur.

Det här resultatet är oväntat eftersom länderna i Stilla havs-regionen har kritiserats för att ha svaga nätverk för socialt stöd finansierade av svaga regeringar.

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Innehåll

Östtimor satsar mot coronapandemin	1
Redaktören har ordet	2
Woodside nedvärderar värdet av oljefält	3
Östtimors kvinnor: obevekliga i kampen mot förtryck och våld	4
Ny regering i Östtimor	6
Skönhetsdrottning splittrar Indonesien	8
Östtimors budgetar för 2020 och 2021	9

Redaktören har ordet

Årets tredje nummer av Merdeka & Östtimor-Information innehåller bara artiklar om Östtimor och Indonesien. Ingenting har hänt i Västpapua som förändrar läget där. Numrets enda artikel om Indonesien har anknytning till Västpapua, eftersom den handlar om hur en skönhetsdrottning från Tonga protesterat mot diskriminering av västpapuaner.

Eftersom covid-19 starkt påverkar vardagslivet i Östtimor beskriver en artikel kampen mot viruset i landet med vissa jämförelser med önationerna i Stilla havet. Tyvärr är coronapandemin inte det enda bekymmer Östtimor dras med. Särskilt problematiskt är att ingen statsbudget har antagits för 2021, vilket innebär att fjolårets budget fortfarande gäller. Förklaringarna är regeringskrisen i början av året och pandemin. Huvudinnehållet i detta nummer är Östtimors statsbudgetar för 2020 och 2021 och landets nya regering.

Utöver genomgången av den aktuella situationen i Östtimor återkommer numret till den ständigt aktuella frågan om oljeutvinningen i Timor-havet i samarbete med Australien. En annan artikel behandlar kvinnornas position i samhället i historisk tid och nutid.

Gabriel Jonsson

Merdeka & ÖsttimorInformation**Ansvarig utgivare:**

Gabriel Jonsson

Redaktör:

Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:

Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-16 25 10

Layout:

Östtimorkommittén

Adresser:

Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson

Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

ISSN Nr: 1402-2559**Lösnummer 20 kronor**

Östtimorkommittén
Wiboms v 12, 2 tr, c/o Pollák
171 60 SOLNA,
tel 073 396 4591
pren@osttimorkommitten.se

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.
Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Skanna och surfa till Östtimorkommitténs webbplats

A 2020-10-13

Woodside nedvärderar värdet av oljefält

Woodside Petroleum sade att det redovisade värdet av projektet Greater Sunrise förväntas bli noll efter en nedskrivning med 170 miljoner dollar offentliggjord den 14 juli. Detta avspeglar ökad osäkerhet vad gäller regleringsvillkor, skattemässiga villkor och utvecklingskoncept. Utvinningen av Greater Sunrise, som sträcker sig över havsgränsen mellan Australien och Östtimor, har dragit ut på tiden under det senaste decenniet eftersom Östtimors regering har insisterat på att gasen ska förädlas i en ännu icke byggd anläggning längs kusten. Woodside och dess samarbetspartners ansåg att det icke var ett kommersiellt gångbart alternativ.

Internationella oljebolags uppfattning var att Greater Sunrise är politiskt svårt att genomföra och av föga värde efter förhandlingarna med Australien om havsgränsen 2018. Östtimor gick då inte med på att fältets uppskattade 142 miljarder kubikmeter gas skulle förädlas i Darwin under 2020-talet. Shell och ConocoPhillips gick därefter med på att sälja sina aktier i Greater Sunrise till Östtimor. Därmed kom Woodside att driva projektet och Osaka Gas kom att inneha en liten del av aktieinnehavet. I april köpte Östtimor ut Shell och ConocoPhillips för 650 miljoner dollar och blev huvudägare i fältet. Xanana Gusmão hoppades då att detta skulle driva på byggandet av en förädlingsanläggning längs sydkusten. Ironiskt innebar köpet att fältets värde sjönk genom att det skulle bli svårt att utvinna, varefter Östtimor betalade fullt pris till Shell och ConocoPhillips för deras aktieandelar.

I början av juli avskedades chefen för Östtimors nationella oljebolag, som drev på utvecklingen av

Greater Sunrise. Projektet var centralt för den strategiska utvecklingsplan som Gusmão och hans parti lade fram 2011. Gusmão är nu en del av den politiska oppositionen sedan hans regeringskoalition kollapsade tidigare i år. Den nuvarande regeringens nya strategiska vision för oljeutvinning är oklar. En förhoppning är att den ska vara mera pragmatisk istället för att dogmatiskt driva på utvecklingen av Greater Sunrise, som av investerare och oberoende analytiker ej bedöms bli lönsam.

Woodside insisterar på att inte investera i Östtimor, eftersom det förutses bli olönsamt. Istället kommer Östtimor få investera i anläggningen. Efter att avtalet om gränsen i Timor-havet ratificerades 2019, pågår förhandlingar mellan regeringarna i Australien och Östtimor respektive Woodside om hur produktionen i Greater Sunrise ska fördelas. Woodside har antytt att man kan utveckla fältets stora gastillgångar efter 2027, varefter gasen senare ska vidareförädlas på land. Utan en överenskommelse om produktionens fördelning, kan detta alternativ inte genomföras. Planen att bygga en anläggning för att förädla gasen i Östtimor ter sig riskabel och kommer sannolikt inte påbörjas före år 2030, om ens någonsin. Det är nu dags att omvärdera den hittillsvarande strategin som har misslyckats. Det mest sannolika är att utvecklingen av fältet sker via anläggningar i Australien.

Gabriel Jonsson

Källa: Damon Evans, "Sunset at East Timor's Greater Sunrise LNG after Woodside write-down", <https://www.energyvoice.com/category/oilandgas/asia>, 22 juni.

Fortsättning från sidan 1

De flesta av de länder i världen som inte har sociala skyddssystem finns i Stilla havs-regionen, konstateras i studien. Även om utgifter för socialt stöd var en klar prioritet, så konstateras i studien mycket olika angreppssätt i olika länder.

Östtimor utmärker sig både för att avsätta det största beloppet för detta ändamål (3,5 % av BNP) och för att ha antagit ett universellt angreppssätt och inte bara ha fokuserat på den formella sektorn, förklaras det och anges ett stöd på 200 dollar till praktiskt taget alla familjer i landet.

Det faktum att Östtimor redan har ett antal kontantutbetalningar på plats - till fattiga familjer med barn, veteraner och äldre bland andra - har förmodligen gjort landet mest benäget att se bortom den formella sektorn. Andra länder har koncentrerat sig på den formella sektorn, står det i studien.

Utöver socialt stöd har Östtimor infört stöd för företag för att upprätthålla sysselställningen, subvention av el, stöd för studenter i utlandet och subventioner för arbetande i frontlinjen bland andra åtgärder.

Men i studien påpekas att även om det är positivt så väcker stöd till familjer uppenbara farhågor för hållbarheten, särskilt eftersom de bara ska vara tre månader.

Den timoresiska regeringen arbetar för närvarande med att i budgetarna för 2020 och 2021 införa åtgärder för ekonomisk återhämtning som kommer att omfatta stöd för familjer och företag.

Östtimor har för närvarande (24 augusti 2020) ett aktivt fall av covid-19 med 25 tillfrisknade patienter och har för närvarande sin fjärde period med undantagstillstånd, som regeringen kommer att utöka med ytterligare 30 dagar.

Tommy Pollák

Källa: [Galus Australis](#)

Östtimors kvinnor: obevekliga i kampen mot förtryck och våld

Väverskornas historia i Östtimors bysamhällen förmedlas muntligt mellan generationerna. Å andra sidan blir kvinnornas historia levande bara där de samlas, oavsett om det är fråga om att bruka jorden, att tillverka *tais* (traditionellt tyg) eller att väva *bote* (traditionella korgar). Deras historia är särskilt uppenbar i traditionella vävda kläder med intrikata mönster som uttrycker deras egna minnen.

I detta avseende är betydelsen av att tillverka *tais* något mer än bara ett arbete eller hantverk och konst för turister. I Östtimor är *tais* inte vardagliga kläder utan de bärs i samband med traditionella ritualer som bröllop och även begravningar. Efter självständigheten, stals vävnadsmönstren och exploaterades kommersiellt av privata företag. Ingen respekt visades för kvinnornas arbete, deras levebröd hotades och deras intellektuella egendom beslagtogs. Under århundraden har kvinnorna i Östtimor överlevt våld. De var aktiva i kampen för självständighet, men bara fragment av deras historia är nedskrivna och syns knappas på en sociopolitisk nivå.

Östtimor är ett jordbrukssamhälle. Alltjämt är 64 procent bönder. Över hälften av dessa är kvinnor, vars liv är djupt förbundna med moder jord. Deras historia finns i kornen och cassavan som de planterar och lagrar för den torra säsongen. Deras minnen planteras med fröna av lokala växter och örter. Kunskapen och historien om deras liv förmedlas mellan generationerna.

Under den indonesiska ockupationen odlade, förberedde och smugglade kvinnorna med stor personlig risk mat till bergen för att föda motståndsrörelsen. Kvinnorna visade stort mod i den långa kampen för självständighet. Utan deras revolutionära handlingar, hade utfallet kunnat ha blivit annorlunda idag. Kvinnorna är lika starka idag, men de måste fortsätta kämpa för sin egen politiska och ekonomiska befrielse och mot de patriarkala, koloniala och traditionella krafter som försöker ta ifrån dem deras rättigheter.

Förtrycket är grundat i traditionen och i utländskt styre

Till skillnad mot kvinnor i väst, drabbas kvinnor i Östtimor av traditionella sedvänjor. Många av dessa förhindrar dem att fatta egna beslut. Vår nationella hjälte Muki Bonaparte skrev i sitt manifest 1975 följande berömda ord:

"Huvudanledningen för kvinnor att delta i revolutionen är inte, strikt talat, befrielsen av kvinnor som kvinnor, utan revolutionens triumf och, följaktligen, befrielsen av kvinnor som en social varelse som är ett offer för dubbel exploatering till följd av traditionella och koloniala uppfattningar" (East Timor's "Red Rosa", David Hutt, *New Mandala*, 18 augusti 2017.)

Muki, som var kvinnoaktivist, medlem av FRETILIN:s nationella kommitté och generalsekreterare för East Timor Popular Women's Organization (OPMT, Organizaasaun Popular da Mulher de Timor) dödades i början av den indonesiska invasionen. Hon hjälpte oss att både identifiera och reflektera över det i traditionella sedvänjor djupt rotade förtrycket och det koloniala arvet som påverkar kvinnor än idag. Dessa sedvänjor är oskrivna ritualer och levnadssätt som förs vidare mellan generationerna och skiljer sig mellan klanerna.

Traditionerna berövar kvinnorna deras självbestämmande

Östtimors traditionella sedvänjor lever vidare, särskilt i ritualer som bröllop och begravningar. Dessa fortsätter därför att forma oss och våra samhällen. Vissa kulturella sedvänjor har omtolkats som kulturellt normativa och är otvivelaktigt en källa till nationell stolthet. Dessa är gemensamma ritualer som förenar våra samhällen. Vissa kan också anses vara positiva:

- *nahe biti* ('breda ut den vävda mattan'): alla sitter på en matta och diskuterar problem med likartade förutsättningar för att finna lösningar
- *fó sala* ('kompensera mistag'): att betala böter om du svär eller hånar någon och
- *tara bandu* ('förbjuda'): att bevara naturen för att skydda heliga platser och miljön.

Gemensamt för dessa ritualer är att kvinnornas deltagande vanligtvis är indirekt eller passivt. Vissa har med tiden lett till att kvinnorna underordnats männen och hotat deras rätt till självbestämmande. Detta är uppenbart i fallet *barlaki*, som är ett traditionellt bröllop för att förena brudparets föräldrar genom att följa vissa ritualer och ackumulera välstånd för paret. *Barlaki* kan också uppfattas som ett bröllop mellan två familjer.

Genom medling av familjernas farbröder, fastställs typen och mängden *barlaki* med målet att förena de två familjerna. Detta tillvägagångssätt exkluderar kvinnorna från beslutsprocessen på två sätt: under århundraden kunde de varken bestämma över vilken typ av äktenskap de ville ingå eller vilka villkor som skulle gälla för mannens familj. Därför omvärderades seden som hemgift. Männen kom att äga kvinnorna som blev föremål och i vissa fall misshandlade.

Utländskt styre förvärrar de patriarkala strukturernas effekter

Dessa traditionella sedvänjor har förblivit oförändrade under hundratals år trots kolonialism och förtryckarregeringar. Det beror på att båda systemen är patriar-

kala, försöker dominera, leds av män och fortsätter undertrycka kvinnor. Till exempel så föddes min moder 1960 under Portugals styre. Enligt henne kunde kvinnorna inte gå ut själva av rädsla för att bli kidnappade och våldtagna av den portugisiska militären. De behövde åtföljas av en manlig släkting även under dagtid.

Under den indonesiska ockupationen [1975–1999] var det i grund och botten likadant: sedan 1975 var min moder medlem i East Timor Popular Women's Organization (OPMT, Organizaſaun Popular da Mulher de Timor) i Alas, Manufahi, regionen där hon bodde. Ett led i att utbilda befolkningen var att försöka övertyga de som hade flytt till bergen att inte överlämna sig till indoneserna. Därför hamnade hon på indonesernas röda lista, något som gjorde att hon och hennes familj riskerade att bli dödade. Indonesiska soldater följde och övervakade henne och försökte fria till henne. För att rädda sig själv från att bli prostituerad och skydda sin familj mot hämnd i fall hon vägrade, behövde hon snabbt finna en make.

De överlevande blir utfrusna

Min moders berättelse är inte ovanlig. Den är en berättelse om otaliga östtimoresiska kvinnor som räddade deras familjer och sig själva genom att leva med indonesiska soldater eller poliser, tvingas till prostitution av den japanska militären under andra världskriget eller bara tvingas ingå ett hastigt äktenskap. De kvinnor som offrade sina liv på dessa sätt och deras barn är än idag utfrusna i samhället. Istället för att erkänna deras uppoffringar som hjältedåd för att rädda liv, dömer samhället dessa och kallar dem 'nona ba bapa' eller 'nona ba malae' (indonesernas och utlänningarnas prostituerade).

Systematiska fängslanden och tortyr av kvinnor för att insamla information var vanlig under den indonesiska ockupationen. Våldtäkt var ett annat vanligt medel för att förnedra kvinnorna. Dessa hemska handlingar har knappast uppmärksammats, eftersom det skulle innebära att kvinnors 'intima kroppsdelar' omnämns. Att diskutera sexuellt våld betraktas som skamligt och är tabu. Kvinnornas kamp för att befria landet erkänns och firas inte till fullo. De flesta statyer förhärliigar manliga krigshjältar. Endast CAVR (Commission for Reception, Truth, and Reconciliation in Timor-Leste) är en unik resurs som dokumenterar oräkneliga kvinnors kamp. På grundval av sociala och traditionella normer, regeringens handlingar och domar, samhället och dess familjer är kvinnorna fortfarande utfrusna och måste ständigt kämpa för erkännande.

Uthållighet och värdighet

Kvinnor spelar en betydelsefull roll i Östtimor. Att de

levde med dubbelt förtryck är i sig en motståndshandling och en daglig kamp för självständighet och självbestämmande. Än idag betraktas deras bidrag till kampen som traditionellt 'kvinnliga', oavsett om det gäller stöd till de revolutionära styrkorna i det förgångna eller att nu föda upp en ny generation av ledare som inte uppskattas tillräckligt. Det är nu dags för oss att fira kvinnornas bidrag i samhället – i det förgångna, i nutid och framöver.

Vi ska vara medvetna om modet och styrkan hos kvinnorna på landsbygden. Deras kunskap om jorden, maten, näringen, naturmediciner och kläder måste bevaras. År 1975 lyckades Rosa Muki Bonaparte och det av kvinnor ledda OPMT drastiskt sänka analfabetismen. Ett system av plantskolor och statliga daghem avsågs leda till ökad jämlikhet i hemmen. En sådan rörelse behöver aktiveras igen. Det finns så mycket kunskap som OPMT inte kunde föra vidare till den yngre generationen, vars liv blev avbrutna av den illegala indonesiska ockupationen. Vi får inte glömma bort våra kvinnliga hjältar, som Rosa Muki Bonaparte, och garantera att hennes arv och närvaro i Östtimors historia inte glöms bort under nästa generation genom att bygga offentliga bibliotek eller forskningsinstitut om jordbruk i hennes namn.

Östtimors kvinnor har förblivit sorglösa. De är inte rädda för att skratta och göra sina röster hörda i offentligheten eller att dansa *tebe-tebe* (en traditionell cirkeldans) när de skördar korn. Om du reser runt i Östtimor, är det kvinnorna som välkomnar gäster med en kopp kaffe. De inte bara gjorde i ordning kaffet utan plockade också bönen från träden de planterade i jorden. Dessa kvinnors band till Östtimors jord, deras muntliga historier och deras uthållighet som gått vidare mellan generationerna representerar en tillgång för landet som är värd att bevara och fira. Vi måste komma ihåg att kvinnorna inte är offer. De är uthålliga överlevande. Varje kvinna är en revolutionär handling, en historia som går hundratals år tillbaka. Deras röster är värda att lyssna på och att lära sig av för att utforma en framtid i Östtimor för alla.

Gabriel Jonsson

Källa: Berta Antonieta Tilman Pereira, "Women of Timor-Leste: Unyielding in the fight against oppression and violence", https://www.asienhaus.de/uploads/tx_news/Blickwechsel_Women_of_Timor-Leste_-_Weavers_of_Memory.pdf. Artikeln publicerades i tysk översättning i den digitala tidskriften *Südostasien*, 3/2020, (17 augusti) med rubriken "Unnachgiebig im Kampf gegen Unterdrückung und Gewalt".

Stöd människorna i Västpapua och Östtimor! Bli medlem i Föreningen ett Fritt Papua eller Östtimorkommittén.

Sätt in medlemsavgiften, 150 respektive 200 kronor, på plusgirokonto 4 19 12 84-1 respektive 1 81 92-5.

Ny regering i Östtimor

Det vill säga den är inte längre så ny, men vi har inte skrivit om detta i tidigare nummer av *Merdeka & ÖsttimorInformation*. Där-
emot har vi skrivit utförligt om turerna runt denna nya regering på vår webbplats, <http://www.osttimorkommitten.se>. Den första notisen är daterad den 22 januari (2020) och den senaste den 24 juni.

Koalitionsregeringen spricker

Det hela började den 17 januari 2020 när det största partiet, CNRT¹, i den 18 månader gamla koalitionsregeringen bestående av de tre partierna CNRT, PLP² och KHUNTO³ avstod från att rösta för regeringens budgetförslag!

Det stora oppositionspartiet Fretilin⁴ röstade mot budgeten, som omfattade stora nedskärningar för hälsovård, utbildning och vatten- och avlopp men behöll hundratals miljoner för regeringens kontroversiella infrastruktur för behandling av flytande naturgas och oredovisade transfereringar kritiserade av ekonomer. Att CNRT avstod från att rösta beseglade budgetens öde.

Omröstningen den 17 januari 2020 blev ett nytt lågvattenmärke för de 18 månaderna av premiärminister Taur Matan Ruaks (ett alias för José Maria Vasconcelos) styre.

Ruak är ledare för Folkets befrielseparti (PLP), ett av de tre partierna i regeringskoalitionen Allians för förändring och framsteg (Alliance for Change and Progress - AMP), och kan nu inte längre göra nya utgifter i ett land som är tungt beroende av regeringens ekonomiska stimulanser.

Enligt Timors så kallade duodecimala system - som gäller när årsbudgeten ännu inte gäller - ska en tolfedel av föregående års budget gälla för varje månad. Den senaste gången det här system användes var 2017 och 2018 kastades landet in i en recession.

2017 sjönk BNP med 3,5 % och ytterligare 0,2 % året därefter. 2019 gick det bättre, BNP växte med 4,5 % när budgeten med dess stimulanser godkännts.

Det här är verkligen inte business as usual, sade Michael Leach, professor i internationell politik vid Swinburnes universitet och Östtimorexpert till Crikey. Det här är en situation i vilken det största partiet i en regerande allians har misslyckats med att få stöd för sin egen budget. Det har tvingat Östtimor tillbaka till reservsystemet för budgeten, vilket skulle kunna orsaka ekonomisk tillbakagång och inte kommer att vara populärt. Någon måste ge efter.

Ruak, tidigare motståndsledare som var landets president 2012-2017, har utsatts för tryck eftersom han misslyckats med att få godkännande av president 'Lú Olo' Guterres av nio ministrar föreslagna av CNRT och,

naturligtvis, stödda av CNRT:s ordförande Xanana Gusmão.

Det här har gjort att ett antal departement styrts av ställföreträdande ministrar från de mindre partierna i AMP-koalitionen - PLP och *Kmanek Haburas Unidade Nasional Timor Oan* (KHUNTO).

Den här situationen har skapat spänningar inom AMP-koalitionen, därför att CNRT har tappat kontrollen över avsevärda budgetposter, vilket berövat majoritetspartiet operativ kraft.

Östtimors konstitution förbjuder att förslag presenteras en andra gång under samma parlaments-session. En del inom regeringen i Dili säger att det betyder att det inte blir någon omröstning om budgeten förrän i september. Men det debatteras om huruvida budgeten ska behandlas som andra förslag. Oavsett detta så är det osannolikt att frågan löses inom en snar framtid.

Draget att låta budgetförslaget falla ses allmänt som ett maktspel av Gusmão - nationens firade revolutionshjärte och fortfarande dess mäktigaste politiker. Han har varit president (2002-2007) och premiärminister (2007-2015).

Gusmão och Ruak, en gång vapenbröder, blev osams när den senare var president men försonades före det senaste valet, när PLP ändrade sitt stöd till CNRT i stället för Fretilin. Det verkar nu som om relationen återigen är problematisk och många spekulerar om att Gusmão planerar att driva bort Ruak.

2020 års budgetprocess har både varit kontroversiell och onödigt komplicerad. Efter åtskilliga månaders konsultationer av alla partier liksom allmänheten presenterade premiärministern en budget på 1,95 miljarder US-dollar. Ramaskriet mot detta var utbrett och inkluderade en rapport från parlamentets budgetkommitté om att budgeten skulle kunna bryta mot konstitutionen. Det ledde till ett andra budgetförslag på 1,6 miljarder som förkastades förra veckan.

Utöver betydande bistånd, med Australien som den största biståndsgivaren, förlitar sig Östtimors regering för finansiering nästan enbart på sin självständiga oljefond. Den är nu värd omkring 16 miljarder dollar och har finansierats med royalties från Bayan-Udan-projektet i Timorhavet mellan det lilla landet och Australien.

Men detta intäktsflöde är ändligt och tillgångarna spås vara uttömda 2023. Efter att en FN-domstol förkastat ett havsgränsavtal med Australien 2018, som den bedömt som ojämnt, var den av Gusmão för CNRT formulerade lösningen att för 650 miljoner dollar köpa ut de utländska parterna ConocoPhillips och Shell ur en annan, oexploaterad tillgång känd som Greater Sunrise.

Nästa steg är ett kontroversiellt projekt för att processera flytande naturgas på landets avsides belägna

sydkust, känt som Tasi Mane-projektet. Det skulle kunna kosta så mycket som 12 miljarder dollar och inbegriper en rörledning under havet tvärs över en farligt djup havsgrav.

Guterres, som antas redan ha fört informella diskussioner med alla politiska partier före budgetförslagets förkastande, har mycket begränsad makt att agera om inte Ruak avgår - någonting som regeringskällor sade att han inte har för avsikt att göra.

Om det sker, kan presidenten utlysa nyval eller be parlamentet att rösta fram en annan regering efter konsultationer med alla partier.

Möjligheten av en nationell samlingsregering - en mekanism som har fungerat för att lösa tidigare död-lägen - som övervägts ser nu ut att vara död med Fretilin angeläget att vaka ut det hela. Gusmão kan kanske till och med komma tillbaka som premiärminister eller utse en annan CNRT-ledare. I vilket fall som helst fortsätter människorna i Östtimor att vara dåligt behandlade av sina äldre självständighetsledare.

President 'Lú Olo' sade i ett tal lördagen den 18 december att han inte skulle använda sin rätt att enligt konstitutionen upplösa parlamentet och orsaka Timors tredje val på tre år. Och han stöder att Taur Matan Ruak stannar på sin post.

Det finns ännu inte något beslut att ändra den politiska situationen. Så [jag] kommer att diskutera med alla [parti]ledare för att höra på deras idéer för att lösa den politiska situationen och föra Timor framåt, sade presidenten.

Denna vädjan om enhet upprepades av oppositionspartiet Fretilin, som hjälpte till vid fredagens omröstning att fälla budgeten. Partiets ställföreträdande ledare Antoninho Bianco sade att det var dags för partiledarna att lösa situationen.

Den här situationen kan väcka alla ledare ... att lyssna på varandra och följa varandra, sade han efter fredagens omröstning.

Det är dags att närma sig varandra och föra in det här landet i framtiden.

Tilman - Premiärministern kan inte lägga fram en annan budget under 2020

Den tidigare presidentkandidaten och advokaten Manuel Tilman hävdar att premiärminister Taur Matan Ruak kan bli tvungen att vänta till 2021 för att lägga fram 2020 års budget.

Artikel 97 i Östtimors konstitution säger att när ett förslag avslås i den här sessionen [under räkenskapsåret 2020] kan de inte lägga en ny budget under 2020. Bara under 2021 kan [premiärministern] lägga ett nytt förslag, sade Tilman till TATOLI på lördagen.

En budgetpatt skulle behöva vara 60 dagar, sade han, innan presidenten kan ingripa, men också att

president 'Lú Olo' är tvungen att enligt konstitutionen konsultera partiledarna före ett eventuellt beslut om upplösning.

Regering utan parlamentsmajoritet

Den 11 februari sade CNRT:s ordförande Duarte Nunes att en förutsättning för CNRT:s godkännande av en ny regering är att president 'Lú-Olo' gör en reträtt och svär in partiets ministrar, vilket han vägrat under 18 månader.

Xanana Gusmão tillkännagav den 22 februari att han skapat en ny parlamentarisk majoritet. Den bestod av hans parti CNRT (21 mandat), Democratic Party (5 mandat), KHUNTO (fem mandat) och tre små partier med vardera ett mandat, United Party for Development and Democracy, Frente Mudanca och Timorese Democratic Union. Den nya alliansen har alltså 34 av 65 mandat i parlamentet.

Premiärminister Taur Matan Ruak reagerade på den nya parlamentsmajoriteten med att den 25 februari begära avsked hos presidenten.

Ruak tog på grund av coronapandemin den 8 april tillbaka sitt erbjudande om att avgå.

Den 30 april såg två nya drag i kampen om regeringsmakten. Premiärminister Ruak nominerade sex ministrar för att fylla de flesta luckorna på grund av presidentens vägran att godkänna 8 ministrar. Fem av de nominerade kommer från Fretilin och en från det demokratiska partiet (PD). Det andra draget var att KHUNTO lämnade Gusmãos majoritetsallians och förklarade att de åter stöder Ruaks regering. Den får därmed åter stöd av flertalet parlamentsledamöter.

Östtimors regering ställdes inför en exempellös konstitutionell utmaning den 10 maj när 19 parlamentsledamöter lämnade in en petition till landets appellationsdomstol med kravet att president Francisco Guterres ska utredas för att eventuellt ha brutit mot författningen.

Parlamentsledamöterna, 18 från den tidigare koalitionspartnern CNRT och en från UDT/FM, är ilska över att Lú-Olo, som presidenten också är känd som, inte har tillåtit nio av deras kollegor att inta sina poster i regeringen två år efter parlamentsvalet 2018.

Nästa drag i kampen om regeringsmakten togs av CNRT. I ett brev till premiärminister Ruak den 11 maj förklarade Gusmão att partiet bett sina ministrar i regeringen att avgå.

Samma dag avvisade parlamentets talman Arão Noé Amaral krav från medlemmar i de tre regeringspartierna (PLP, KHUNTO och Fretilin) att han och vice talman skulle avgå. Amaral hävdade att enligt konstitutionen skulle presidenten vara tvungen att upplösa parlamentet för att avsätta honom och vice talmannen.

Den 18 maj utspelade sig närmast skandalartede scener i parlamentet. Dess vice talman, Maria Angelina Sarmiento (PLP), tvingades med våld ut ur sessionssalen

efter att hon försökt ta talmannens plats. Ledamöter från CNRT hindrade Saramento från att ta kontrollen för att tillåta en omröstning om att avsätta talmannen Arão Noé Amaral (CNRT).

Bråket i parlamentet fortsatte också den 19 maj.

CNRT tillkännagav den 23 maj att alla dess ministrar skulle avgå den följande måndagen (den 25 maj), bland andra Ágio Pereira, den mest erfarne av alla ministrar i regeringen med 13 år i fem olika regeringar.

Ny regering

Slutligen, den 24 juni, godkände president Francisco Guterres Lú Olo premiärminister Taur Matan Ruaks ombildning av regeringen. Därefter har det varit lugnt på denna front, regeringen har majoritet i parlamentet.

En följd av denna turbulens är att det fortfarande den 10 oktober inte finns en av parlamentet godkänd budget för 2020 trots att mer än tre kvartal av året redan gått.

Tommy Pollák

Källor: Michael Sainsbury/<https://www.crikey.com.au/2020/01/20/timor-leste-budget-slowdown/>

Cipriano Colo, Julia Chatarina, Evaristo Soares Martins/<http://www.tatoli.tl/en/2020/01/20/pm-governing-coalition-no-longer-exists-after-budget-rejection/>

LUSA/Macau News Agency <https://www.macaubusiness.com/east-timor-cnrt-will-negotiate-new-government-if-president-swears-in-mps/>

Michael Leach/Inside Story <https://insidestory.org.au/back-to-the-future-in-dili/>

Ed Davies/Reuters <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-timor/east-timor-pm-withdraws-resignation-to-tackle->

[coronavirus-idUSKBN21Q1EP](https://www.tatoli.tl/en/2020/04/30/khunto-leaves-gusmaos-majority-alternative-government/)

Hortencio Sanchez, Evaristo Soares Martins/TATOLI <http://www.tatoli.tl/en/2020/04/30/khunto-leaves-gusmaos-majority-alternative-government/>

Evaristo Soares Martins/TATOLI <http://www.tatoli.tl/en/2020/04/30/gusmao-were-not-mad-at-khunto-thats-democracy/>

Lia Timson/WAtoday https://www.watoday.com.au/world/oceania/east-timor-mps-in-revolt-as-government-stuck-in-limbo-20200509-p54rfb.html?ref=rss&utm_medium=rss&utm_source=rss_world

Evaristo Soares Martins/TATOLI <http://www.tatoli.tl/en/2020/05/11/cnrt-members-told-to-resign-from-council-of-ministers/>

Evaristo Soares Martins/Tatoli <http://www.tatoli.tl/en/2020/05/12/pn-president-arao-rejects-dismissal-push/>

Evaristo Soares Martins, Robert Baird/Tatoli <http://www.tatoli.tl/en/2020/05/18/vice-president-forced-out-of-parliament-as-bitter-dispute-turns-physical/>

Hortencio Sanchez/Tatoli <http://www.tatoli.tl/en/2020/05/25/dionisio-soares-resigns-as-foreign-minister/>

Noter:

- 1 CNRT - National Congress for Timorese Reconstruction
- 2 PLP - People's Liberation Party
- 3 KHUNTO - Kmanek Haburas Unidade Nasional Timor Oan
- 4 Fretilin - Frente Revolucionaria de Timor Leste Independente

Skönhetsdrottning splittrar Indonesien

Skönhetsdrottningen Diamond Langi från Tonga har i sociala medier uttalat sig om diskriminering av västpapuaner. Hon lade upp en video som belyser den diskriminering de har utsatts för under flera år. Hon ville sprida den för att skapa medvetande om vad som händer med västpapuaner under en tid då rörelsen Black Lives Matter pågår. För att förmå president Joko Widodo att frige de sju aktivister som anklagades för förräderi genom att protestera mot rasism talade hon 2019 med Miss Indonesien i samband med tävlingen Miss Universum. Det råder delade meningar i Indonesien om hennes agerande. Själva uppger hon sig vara förföljd och har därför till viss del dragit sig tillbaka

från sociala medier. Aktivister har protesterat mot attackerna mot hennes Facebooksida. Tidigare i år har hon medverkat i den amerikansk-polska filmen *Sosefina* som är en berättelse om en marginaliserad och förbisedd grupp av polynesier.

Gabriel Jonsson

Källa: Sri Krishnamurthi, "Indonesian trolls target Tongan beauty Diamond Langi over Papuan solidarity", <https://asiapacificreport.nz/2020/06/25/indonesian-trolls-target-tongan-beauty-diamond-langi-over-papuan-solidarity>, 25 juni.

Östtimors budgetar för 2020 och 2021

Fortfarande när detta skrivs den 9 oktober finns det i Östtimor ingen statsbudget för 2020. Det finns två orsaker till detta. Först och främst den regeringskris som rådde i början av året med bland annat en skandalös scen i parlamentet. Men coronapandemin har naturligtvis också påverkat budgetarbetet. Samtidigt med arbetet att slutföra budgeten för 2020 pågår arbetet med att förbereda budgeten för 2021.

När det inte finns en antagen budget så gäller förra årets budget med en tolfedel varje månad.

Den 29 juni antog ett extra ministerrådsmöte preliminärt ett förslag till budget för 2020. Förslaget har efter en smärre justering till 1,497 miljarder dollar antagits av ministerrådet den 26 augusti, där det presenterades av ställföreträdande finansministern Sara Lobo Brites. Det kommer att föreläggas parlamentet den 15 oktober.

Budgeten ska svara mot regeringsprogrammet och de nationella prioriteterna definierade av regeringen, stabilisering av de sociala och ekonomiska sektorerna, pågående reformer av institutioner, hantering av utgifter relaterade till covid-19 och åtgärder för ekonomisk återhämtning efter pandemin.

De 1,497 miljarderna fördelar sig på fyra ktegorier:

- 206,8 miljoner går till myndigheternas löner
- 496,7 miljoner för varor och tjänster
- 571,1 miljoner för transfereringar
- 8,9 miljoner för mindre investeringar och 213,4 miljoner till investeringar.

Budgeten kommer att finansieras av inrikes intäkter, uttag ur petroleumfonden, balansering av statsskulden och lån.

Den oberoende organisationen La'o Hamutuk har skrivit en inlaga till parlamentets kommitté C som behandlar budgetar. Inlagan är daterad den 24 september 2020.

La'o Hamutuk konstaterar att det är en ovanlig situation på grund av att tidigare budgetförslag för 2020 avvisats av parlamentet.

I inlagan skriver de att 13 miljarder dollar har tagits ur petroleumfonden men att trots detta 46 % av befolkningen lever i fattigdom.

Flera ministerier har hittills inte lyckats genomföra sina planer enligt budgetförslaget och har därför stora

andelar av sina delbudgetar kvar. Så stora andelar att de inte kommer att kunna använda dem helt och hållet under den återstående delen av budgetåret.

La'o Hamutuk ser det dock som positivt att anslaget till Tasi Mane-projektet (utveckling av sydkusten för en naturgasanläggning) är kraftigt minskat, 73 % mindre än 2019.

Organisationen vill ha större investeringar i jordbruk och fiske, som sysselsätter merparten av befolkningen.

Budgeten för 2021

Statsbudgeten för 2021 förbereds med målen återhämtning och stärkt utveckling grundat på de nationella prioriteterna i regeringsprogrammet och den nationella strategiska utvecklingsplanen, de hållbara utvecklingsmålen, finanspolitikens verkställande, påverkan av covid-19 och den ekonomiska återhämtningsplanen för att definiera en finansiell ram för år 2021 anpassad till landets verkliga behov.

Regeringen planerar att lägga fram budgetförslaget för 2021 i parlamentet den 15 oktober.

Premiärminister Taur Matan Ruak sade efter sitt veckomöte i vecka 33 (10-14 augusti) med president Francisco Guterres Lú Olo att 2021 års budget kommer att omfatta rekommendationerna från kommissionen för uppgörande av den ekonomiska återhämtningsplanen.

Enligt regeringschefen godkändes den ekonomiska återhämtningsplanen den 18 augusti av kabinettet och ska nu användas av ministerierna i budgetarbetet.

'Rekommendationerna prioriterar fem områden: jordbruk, turism, hälsa, utbildning och institutionella reformer', sade premiärministern.

Det förslag som kommer att föreläggas parlamentet kommer att ha en ram på 1,6 miljarder dollar enligt ministerrådsmötets beslut den 2 september.

Tommy Pollák

Källor: [Pressmeddelande från Östtimors regering 2020-08-27](#)

[Antónia Gusmão/Tatoli: Council of Minister approves \\$1,497 billion budget for 2020](#)

[Pressmeddelande från presidentämbetet 2020-08-13](#)

[Pressmeddelande från Östtimors regering 2020-09-02](#)

[Submission to Committee C, National Parliament of Timor-Leste from La'o Hamutuk on the Proposed 2020 State Budget 24 September 2020](#)

Du kan stödja kvinnor och barn i Östtimor genom ett bidrag till den av Kirsti Sword Gusmão grundade stiftelsen Alola Foundation med representation i Australien. Läs mer på internet <http://www.alolafoundation.org>.
